

**ESTRADA JANRLARINING ZAMONAVIY O‘ZBEK XOR MUSIQASIGA
TA’SIRI**

Sultonmurodova Gulshoda Saidmurod qizi

Sultonmurodovagulshoda1708@gmail.com

O‘zbekiston Davlat Konservatoriyasi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada estrada janrlarining zamonaviy o‘zbek xor musiqasi rivojiga ko‘rsatgan ta’siri tahlil qilinadi. Estrada uslubining melodik, ritmik va badiiy xususiyatlari xor san’atiga kirib kelishi natijasida yangi aranjirovka usullari, ijrochilik imkoniyatlari hamda musiqiy ifoda vositalari shakllangani yoritiladi.*

Kalit so‘zlar: *estrada musiqasi, xor san’ati, aranjirovka, polifoniya, zamonaviy musiqa.*

**THE INFLUENCE OF VARIETY GENRES ON MODERN UZBEK CHORAL
MUSIC**

Gulshoda Sultonmurodova Saidmurod qizi

Sultonmurodovagulshoda1708@gmail.com

The State Conservatory of Uzbekistan

Abstract: *This article analyzes the influence of pop genres on the development of modern Uzbek choral music. As a result of the introduction of melodic, rhythmic and artistic features of pop style into choral art, it is highlighted that new arrangement methods, performance possibilities and means of musical expression were formed.*

Key words: *pop music, choral art, arrangement, polyphony, modern music.*

O‘zbekiston mustaqillik yillarida milliy musiqa san’ati o‘zining yangi rivojlanish bosqichiga qadam qo‘ydi. Ushbu jarayonda turli janrlarning o‘zaro sintezi, ayniqsa, an’anaviy xalq kuylari, mumtoz ashulalar va zamonaviy estrada yo‘nalishlarining xor san’ati bilan integratsiyalashuvi alohida ahamiyat kasb etadi. XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab shakllangan o‘zbek estradasi bugungi kunga kelib nafaqat yakkaxon ijrochilikda, balki ko‘p ovozli xor jamoalari repertuarida ham mustahkam o‘rin egalladi.

Estrada musiqasining ommaviyligi, uning ohangdorligi va ritmik jozibadorligi xor dirijyorlari va aranjirovkachilari uchun boy manba bo‘lib xizmat qilmoqda. Xor san’ati o‘z tabiatiga ko‘ra akademik intizomni talab qilsa-da, estrada elementlarining olib kirilishi ushbu janrni zamonaviylashtirishga va yosh tinglovchilar auditoriyasini kengaytirishga yordam beradi.

Estrada qo‘shiqlarining xor uchun moslashtirilishi (transkripsiyasi) o‘ziga xos murakkab jarayon hisoblanadi. Bunda asarning birlamchi melodik asosi saqlangan holda, unga ko‘p

20-Mart, 2026-yil

ovozli garmonik va polifonik ishlov beriladi. Estrada musiqasiga xos bo‘lgan melodik ravonlik va ritmik aniqlik xor partiyalarini taqsimlashda qulaylik yaratadi.

Soprano partiyasi: Odatda asosiy melodik chiziqni o‘z zimmasiga oladi.

Alt va Tenor partiyalari: Garmonik to‘ldiruvchi va ritmik yordamchi vazifasini bajaradi. Bas partiyasi: Asarning garmonik poydevori va ritmik tayanchini belgilaydi.

Estrada yo‘nalishidagi asarlar ko‘pincha lirik xarakterga ega bo‘lib, ular inson ichki kechinmalarini sodda va tushunarli tilda ifodalaydi. Xor jamoasi tomonidan bunday asarlarning ijro etilishi jamoaviy jo‘rnavoqlikda yangi emotsional bo‘yoqlarni yuzaga keltiradi. Bu jarayonda xor fakturasi (tuzilishi) garmonik akkordlar bilan bir qatorda, polifonik usullar bilan ham boyitilishi maqsadga muvofiqdir.

“Arab tangosi” o‘zbek estrada san’atining oltin fondidan joy olgan asarlardan biridir. Ushbu asarning xor uchun aranjirovkasi ham ijrochilardan, ham aranjirovkachidan yuksak mahorat talab qiladi.

Asarning melodik asosi Sharqona intonatsiyalar va G‘arbning tango ritmlari sintezidan iborat. Melodik chiziq tahlil qilinganda quyidagilar namoyon bo‘ladi:

Interval tuzilishi: Melodiya asosan kichik intervallar (sekunda, tersiya) yordamida harakatlanadi, bu esa unga ravonlik beradi.

Kengayish tamoyili: Kuy dastlab kichik diapazonda (kvinta doirasida) boshlanib, asar davomida yuqori registrlarga ko‘tariladi. Bu holat xorning soprano va tenor partiyalarida kulminatsiya nuqtalarini yorqin ko‘rsatish imkonini beradi.

Sakrashlar: Dramatik vaziyatlarda uchraydigan kvinta va seksta sakrashlari asarning hissiy ta’sirchanligini oshiradi.

Tango janrining asosi uning o‘ziga xos ritmik formulasidir. "Arab tangosi"da ushbu ritm o‘zbekona usullar bilan uyg‘unlashgan.

Sinxopalashgan ritm: Kuchli zarbdan qochish va urg‘uning kutilmagan joyda kelishi asarga dinamika bag‘ishlaydi.

Xor partiyalarida taqsimlanishi: Bas va tenor partiyalari asarning "yuragi" hisoblangan tango ritmini ushlab turadi, bu esa sopranoning erkin va mayin kuylashiga zamin yaratadi. Estrada asari xor uchun shunchaki garmonizatsiya qilinmaydi, balki uning badiiy qiymatini oshirish uchun polifonik ishlov beriladi. Imitatsiya – bu bir ovozda yangragan musiqiy jumlaning boshqa ovozlar tomonidan biroz kechikib takrorlanishidir. "Arab tangosi" xor talqinida tenor partiyasida boshlangan mavzu, biroz vaqtdan so‘ng alt yoki soprano tomonidan takrorlanishi asarning polifonik to‘qimasini qalinlashtiradi. Bu usul tinglovchida musiqiy suhbat (dialog) taassurotini uyg‘otadi. Asosiy melodiyaga qarshi mustaqil ikkinchi melodiyaning berilishi kontrapunkt deyiladi. Xor aranjirovkasida: Soprano asosiy mavzuni kuylayotgan bir paytda,

Altlar unga kontrast tarzda bo‘laklangan yoki cho‘ziq notalar bilan jo‘r bo‘ladi. Bu usul asarning faqatgina "qo‘shiq" bo‘lib qolmasdan, mukammal xor asari darajasiga ko‘tarilishiga xizmat qiladi.

20-Mart, 2026-yil

Xor jamoasi bilan estrada asarini o‘rganishda dirijyor quyidagilarga e’tibor berishi lozim: Diksiya va Artikulatsiya: Estrada asarlarida so‘z matni juda muhim. Har bir bo‘g‘in aniq va tushunarli bo‘lishi shart.

Ansambl muvozanati: Polifonik qismlarda asosiy mavzu berilayotgan ovoz guruhini boshqa guruhlar "yopib" qo‘ymasligi kerak.

Stilistika: Xor jamoasi akademik kuylash uslubini saqlagan holda, estrada janriga xos bo‘lgan biroz erkinlik va yengillikni his qilishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbek estrada musiqasining xor san’ati bilan integratsiyasi – bu milliy madaniyatimizning boyishiga xizmat qiluvchi tabiiy va zaruriy jarayondir. “Arab tangosi” asari misolida o‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, estrada asarlari o‘zining melodik jozibasi va ritmik elastikligi bilan xor aranjirovkasi uchun cheksiz imkoniyatlar ochib beradi.

Xor uchun polifonik ishlov berish (imitatsiya, kontrapunkt, kanon) orqali biz nafaqat xalqqa manzur bo‘lgan qo‘shiqlarni saqlab qolamiz, balki ularni yuksak san’at darajasiga ko‘taramiz. Bu esa o‘z navbatida xor jamoalarining repertuarini boyitish, ijrochilik mahoratini oshirish va yosh avlodni milliy-estetik ruhda tarbiyalashda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Akbarov I. Musiqa nazariyasi asoslari. Toshkent.
2. Rajabov I. O‘zbek musiqasi madaniyati tarixi. Toshkent.
3. Raximov B. Xor dirijyorligi asoslari. Toshkent.
4. Azimov A. Zamonaviy o‘zbek musiqasi. Toshkent.
5. Yunusov R. O‘zbek professional musiqasining rivojlanish bosqichlari. Toshkent.